

Zajęcia nr 2

Zakazy dowodowe. Dowody
nielegalne i zebrane w sposób
sprzeczny z ustawą.

Czynności dowodowe

Zakazy dowodowe

Zakazy dowodowe- są to normy zabraniające przeprowadzania dowodu w określonych warunkach lub stwarzające ograniczenia w pozyskiwaniu dowodów.

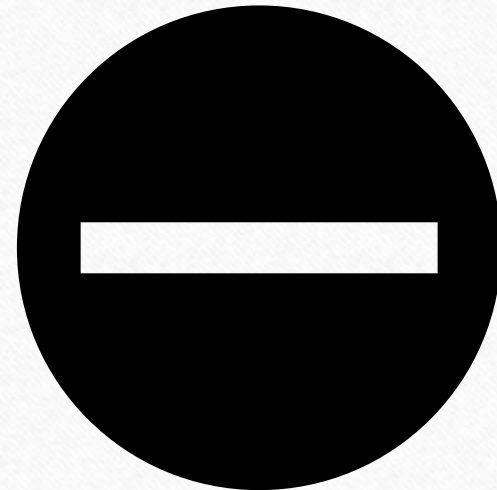
- Każdy zakaz dowodowy powoduje zmniejszenie szans wykrycia dowodu, a więc jest **odstępstwem od zasady prawdy materialnej** (wyrażonej w art. 2 par 2 k.p.k.) ;
- Ich obowiązywanie jest jednak **niezbędne**, w celu ochrony wartości ważniejszych niż sam interes wymiaru sprawiedliwości.
- Chronią one m.in. **Wolność, godność, prywatność, zaufanie do przedstawicieli zawodów zaufania publicznego.**

Zakazy dowodowe

Konsekwencją naruszenia zakazu jest dyskwalifikacja czynności dotkniętej tym uchybieniem.

Informacje i ślady uzyskane wbrew zakazom dowodowym nie mogą stanowić dowodu, na którym oparte zostanie rozstrzygnięcie organu.

ZAKAZY DOWODOWE

- I. ZAKAZY
DOWODZENIA
OKREŚLONYCH
FAKTÓW
- II. ZAKAZY
DOWODZENIA ZA
POMOCA PEWNYCH
DOWODÓW
- III. ZAKAZY
STOSOWANIA
OKREŚLONYCH
METOD
DOWODZENIA

I. Zakazy dowodzenia określonych faktów

- NIEDOPUSZCZALNE JEST DOWODZENIE PONIŻSZYCH OKOLICZNOŚCI („faktów”) za pomocą **jakichkolwiek dowodów**

1. Zakaz ponownego dowodzenia przestępstwa, kiedyś już osądzonego prawomocnie:

- Sprawca kiedyś skazany za przestępstwo, osądzony.
- Popelnia ponownie nowy czyn- w warunkach powrotu do przestępstwa (recydywista),
- W trakcie postępowania o nowy czyn nie można udowadniać okoliczności zasadności/ niezasadności wyroku skazującego za pierwsze przestępstwo! Zakaz sądenia tej samej osoby za ten sam czyn.

2. Zakaz dowodzenia przebiegu narady sędziowskiej i sposobu głosowania sędziów (art. 108 § 1 k.p.k.)

- 3. Zakaz dowodzenia prawa albo stosunku prawnego wbrew konstytutywnemu orzeczeniu innego sądu, wynikający z ograniczeń zasady samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego (art. 8 § 2 k.p.k.)
- np. wyrok rozwodowy

4. Zakaz dowodzenia okoliczności objętych ochroną świadka koronnego.

- 5. Zakaz dowodzenia treści zeznań złożonych przez świadka, który skorzystał z prawa do odmowy zeznań (art. 182 k.p.k.) albo został zwolniony z obowiązku złożenia ich na jego wniosek (art. 185 k.p.k.)

Zakazy dowodzenia faktów

Zupełne i
bezwarunkowe

Zupełne – niedopuszczalne dowodzenie określonych okoliczności jakimikolwiek środkami dowodowymi.

Bezwarunkowe – zakaz dowodowy nie może być uchylony pod żadnym warunkiem

Zupełne i warunkowe

Warunkowe - można uchylić po spełnieniu określonych warunków

Art. 179, 180, 225, 226 k.p.k.

Zakazy dowodzenia faktów zupełne i bezwarunkowe

1. Zakaz **ponownego dowodzenia przestępstwa**, prawomocnie osądzonego wcześniej, popełnionego przez oskarżonego, który teraz jest sądzony i którego podejrzewa się, że jest recydywistą
 - Recydywę ustala się na podstawie akt sprawy
 - Zasada *ne bis in idem*
2. Zakaz dowodzenia **prawa lub stosunku prawnego wbrew ustaleniom konstytucyjnego rozstrzygnięcia innego sądu**, które wiąże sąd karny (art. 8 § 2) np. rozwód – nie można dowodzić, że oskarżony jest w związku z małżeńskim, jeżeli istnieje prawomocne orzeczenie stwierdzające rozwód.
3. **Zakaz dowodzenia treści zeznań świadka**, jeżeli skorzystał on z prawa do odmowy składania zeznań (art. 182) albo został zwolniony z obowiązku ich złożenia (art. 185) – art. 186.
4. Zakaz dowodzenia **przebiegu narady i głosowania nad orzeczeniem** (108 § 1).
5. Zakaz dowodzenia okoliczności **objętych ochroną świadka koronnego**.

Zakazy dowodzenia faktów

zupełne i warunkowe

- **Art. 179 k.p.k.** → zakaz dowodzenia okoliczności, które są informacją niejawną o klauzuli **tajne lub ściśle tajne**
 - Z tajemnicy może zwolnić **uprawniony organ przełożony** (§ 1)
 - Wniosek do naczelnego organu administracji rządowej kieruje sąd lub prokurator (§ 3)
 - Zwolnienia z zachowania tajemnicy można odmówić tylko wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić mogło poważną szkodę państwu (§ 3)

Art. 180 § 1 k.p.k. → osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji, które są informacją niejawną o klauzuli **zastrzeżone lub poufne** oraz **tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji** mogą odmówić składania zeznań

- **Sąd lub prokurator (w postępowaniu przygotowawczym)** mogą zwolnić z tajemnicy
- Wyrok TK z 13 grudnia 2011 r., K 33/08
- Na postanowienie o zwolnieniu z tajemnicy **przysługuje zażalenie**
- I stopień uprawnienia do tajemnicy

Zakazy dowodzenia faktów

Zupełne i warunkowe

Art. 180 § 2 k.p.k. – tajemnica adwokacka, notarialna, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarska, dziennikarska lub statystyczna

- Może zwolnić tylko sąd i tylko wtedy, gdy
 - jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu
- W postępowaniu przygotowawczym → prokurator składa wniosek o zwolnienie z tajemnicy do sądu;
 - Rozpoznanie wniosku – w ciągu 7 dni na posiedzeniu niejawnym
- Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie
- II stopień uprawnienia do tajemnicy

Tajemnica adwokacka i radcowska

- Art. 6. Prawa o adwokaturze

- 1. Adwokat obowiązany jest zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej.
 - 2. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być ograniczony w czasie.
 - 3. Adwokata nie można zwolnić od obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę.
-
- 4. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie dotyczy informacji udostępnianych na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2016 r. poz. 299 i 615) - w zakresie określonym tymi przepisami.

- art. 3 ustawy o radcach prawnych

- 3. *Radca prawny* jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzieleniem pomocy *prawnej*.
- 4. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być ograniczony w czasie.
- 5. *Radca prawny* nie może być zwolniony z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy *prawnej* lub prowadząc sprawę.
- 6. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie dotyczy informacji udostępnianych na podstawie przepisów *ustawy* z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2014 r. poz. 455 oraz z 2015 r. poz. 1223) - w zakresie określonym tymi przepisami.

Zakres tajemnicy adwokackiej (radcowskiej itp.)

Postanowienie SA w Katowicach z 5.08.2015 r., II AKz 443/15

- Nie są objęte tajemnicą adwokacką wszystkie te informacje, jakie pozostają w posiadaniu adwokata, a **jedynie te, o których wiadomość powziął wykonując swój zawód.**
- W rezultacie oznacza to, że z uwagi na wielość ról społecznych w jakich dana osoba może występować w obrocie prawnym, **starannego oddzielenia wymagają przypadki, kiedy występuje ona jako adwokat - realizując określone ustawowo zadania adwokata - a kiedy zaś uczestniczy w obrocie prawnym - zachowując jednak tytuł zawodowy, a nawet posługując się nim - jednakże nie realizując tej roli.** Co zatem istotne, kryterium, które winno być brane pod uwagę przy rozstrzyganiu omawianej kwestii, **nie może sprowadzać się do ustaleniu tytułu zawodowego, jakim dana osoba posłużyła się przy dokonaniu danej czynności, a winno odwoływać się do istoty czynności jaką wówczas przedsiębrała.**

**Zakazy
dowodzenia
faktów
Zupełne i
warunkowe**

Art. 180 § 3 – 5 k.p.k. – tajemnica dziennikarska

Może zwolnić **tylko sąd i tylko wtedy**, gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu.

Zwolnienie **nie może dotyczyć**:

1. danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego (tzw. anonim);
 2. osób udzielających informacji opublikowanych lub przekazanych do opublikowania, jeżeli osoby te zastrzegły nieujawnianie tych danych
- Art. 180 § 3 k.p.k. nie stosuje się w przypadku przestępstw, o których mowa w art. 240 § 1 k.k. (zabójstwo, zamach, zakładnictwo itp.)

Tajemnica dziennikarska

Art. 15.1. Autorowi materiału prasowego przysługuje prawo zachowania w *tajemnicy* swego nazwiska.

2. Dziennikarz ma obowiązek zachowania w *tajemnicy*:

1) danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego materiału o tym charakterze, jak również innych osób udzielających informacji opublikowanych albo przekazanych do opublikowania, jeżeli osoby te zastrzegły nieujawnianie powyższych danych,

2) wszelkich informacji, których ujawnienie mogłoby naruszać chronione prawem interesy osób trzecich.

3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 2, dotyczy również **innych osób zatrudnionych w redakcjach, wydawnictwach prasowych i innych prasowych jednostkach organizacyjnych.**

Art. 16 – zwolnienie z tajemnicy

1. Dziennikarz jest zwolniony od zachowania *tajemnicy* zawodowej, o której mowa w art. 15 ust. 2, w razie gdy informacja, materiał prasowy, list do redakcji lub inny materiał o tym charakterze dotyczy przestępstwa określonego w art. 254 Kodeksu karnego albo autor **lub osoba przekazująca taki materiał wyłącznie do wiadomości dziennikarza wyrazi zgodę na ujawnienie jej nazwiska lub tego materiału.**

2. Zwolnienie, o którym mowa w ust. 1, dotyczy również innych osób zatrudnionych w redakcjach, wydawnictwach prasowych i innych prasowych jednostkach organizacyjnych.

3. Redaktor naczelny powinien być w niezbędnych granicach poinformowany o sprawach związanych z *tajemnicą* zawodową dziennikarza; powierzona mu informację albo inny materiał może ujawnić jedynie w wypadkach określonych w ust. 1.

Zakazy dowodzenia faktów

Zupełne i warunkowe

Art. 225 k.p.k.

- § 1. Jeżeli kierownik instytucji państwowej lub samorządowej albo też osoba, u której dokonano zatrzymania rzeczy lub u której przeprowadza się przeszukanie, oświadczy, że wydane lub znalezione przy przeszukaniu pismo lub inny dokument **zawiera informacje niejawne lub wiadomości objęte tajemnicą zawodową lub inną tajemnicą prawnie chronioną albo ma charakter osobisty**, organ przeprowadzający czynność przekazuje niezwłocznie pismo lub inny dokument **bez jego odczytania prokuratorowi lub sądowi** w opieczętowanym opakowaniu
 - Tryb ten odnosi się również do znalezionej w toku przeszukania dokumentacji psychiatrycznej (§ 4)
 - Nie obowiązuje w stosunku do pism lub innych dokumentów, które zawierają informacje niejawne o klauzuli zastrzeżone lub poufne albo dotyczą tajemnicy zawodowej lub innej tajemnicy prawnie chronionej, jeżeli **ich posiadaczem jest osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa**

Zakazy dowodzenia faktów

Zupełne i warunkowe

Art. 225 § 3 k.p.k.

Jeżeli **obrońca** lub inna osoba, od której żąda się wydania rzeczy lub u której dokonuje się przeszukania, oświadczy, że wydane lub znalezione w toku przeszukania pisma lub inne **dokumenty obejmują okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy**, organ dokonujący czynności pozostawia te dokumenty wymienionej osobie bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem. Jeżeli jednak oświadczenie osoby nie będącej obrońcą budzi wątpliwości, organ dokonujący czynności przekazuje te dokumenty z zachowaniem rygorów określonych w § 1 sądowi, który po zapoznaniu się z dokumentami zwraca je w całości lub w części, z zachowaniem rygorów określonych w § 1, osobie, od której je zabrano, albo wydaje postanowienie o ich zatrzymaniu dla celów postępowania.

Zakazy dowodzenia faktów

Zupełne i warunkowe

Art. 226 k.p.k.. W kwestii wykorzystania dokumentów zawierających **informacje niejawne lub tajemnicę zawodową**, jako dowodów w postępowaniu karnym, stosuje się odpowiednio zakazy i ograniczenia określone w art. 178-181. Jednakże w postępowaniu przygotowawczym o wykorzystaniu, jako dowodów, dokumentów zawierających tajemnicę lekarską decyduje prokurator.

Czyli:

- Dokumenty zawierające informacje niejawne o klauzuli tajne lub ściśle tajne (art. 179 k.p.k.) → uprawniony organ przełożony na wniosek sądu lub prokuratora
- Dokumenty zawierające informacje niejawne o klauzuli zastrzeżone lub poufne; związane z wykonywaniem zawodu lub funkcji (art. 180 § 1 k.p.k. → sąd lub prokurator
- Dokumenty zawierające informacje obejmujące tajemnicę adwokacką, notarialną itp. (art. 180 § 2 k.p.k.) → **tylko sąd**, jeżeli jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu

Tajemnica lekarska w postępowaniu przygotowawczym → prokurator

- Tajemnica dziennikarska (art. 180 § 3 k.p.k.) → tylko sąd po spełnieniu przesłanek z art. 180 § 2 i 3 k.p.k

Tajemnice z art. 179 –

180

Tajemnica
niejawna tajne
i ściśle tajne
(art. 179)

- **uprawniony organ przełożony** na
wniosek sądu lub prokuratora

tajemnica
dziennikarska (art.
180 § 3 – 5)

- odmowa: gdy zwolnienie z
tajemnicy wyrządziłoby poważną
szkodę państwu
tzw. anonimów, zwolnienie z tajemnicy
nie może dotyczyć informacji o autorach
materialu prasowego/osobach
udzielających informacji

tajemnica adwokacka,
radcowska, notarialna,
lekarska (art. 180 § 2)

- **tylko sąd** na wniosek prokuratora
- gdy jest to niezbędne dla dobra
wymiaru sprawiedliwości, a
okoliczność nie może być ustalona
na podstawie innego dowodu

tajemnica o klauzuli zastrzeżone i
poufne oraz związana z
wykonywaniem zawodu lub funkcji
(art. 180 § 1)

- sąd lub prokurator
- „dla dobra wymiaru
sprawiedliwości”

Zakazy dowodzenia za pomocą określonych środków i źródeł dowodowych

Bezwarunkowe

1. art. 178 pkt. 1 k.p.k.
2. art. 178 pkt. 2 k.p.k.
3. art. 178a k.p.k.
4. art. 196 § 1 k.p.k.
5. art. 199 k.p.k.
6. art. 52 ust. 1 ustawy z 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego

Warunkowe

zakaz przesłuchiwania świadków, z:

1. art. 182 k.p.k.
2. art. 185 k.p.k.
3. art. 582 § 1 k.p.k.

świadek może nie skorzystać z przysługującego mu uprawnienia – dlatego warunkowe

II. Zakazy dowodzenia za pomocą pewnych dowodów

- **Zakaz przesłuchania duchownego** co do faktów, o których dowiedział się podczas spowiedzi (art. 178 ust. 1 k.p.k.).
- **Zakaz przesłuchiwanie jako świadka obrońcy lub adwokata** udzielającego pomocy zatrzymanemu co do faktów, o których dowiedział się, udzielając porady prawnej lub prowadząc sprawę (art. 178 ust. 2 k.p.k.).

- Zakaz przesłuchania **mediatora** co do faktów, o których dowiedział się od oskarżonego lub pokrzywdzonego, prowadząc postępowanie mediacyjne, z wyjątkiem informacji o przestępstwach, w przypadku których niezawiadomienie o nich stanowi przestępstwo zgodnie z art. 240 § 1 k.k. (art. 178a k.p.k.).
- Zakaz powoływania jako biegłych osób wyłączonych od dopuszczalności pełnienia funkcji biegłego w procesie na podstawie **art. 196 § 1 k.p.k.** - np. przyczyny wyłączenia z art. 40 k.p.k.

Zakazy dowodzenia za pomocą określonych środków dowodowych

Warunkowe

1. Zakaz przesłuchiwania w charakterze świadka, który skorzystał z prawa do odmowy zeznań (art. 182 k.p.k.)
 - osoby najbliższe – art. 115 § 11 k.k. - ochrona wartości rodzinnych
 - Osobą najbliższą jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu
 - świadek, który w odrębnej sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem - konsekwencja prawa do nieobciążania się
2. Zakaz przesłuchiwania świadka, który złożył wniosek o zwolnienie od złożenia zeznania, gdyż pozostaje z oskarżonym w szczególnie bliskim stosunku osobistym i którego organ procesowy zwolnił z tego obowiązku (art. 185 k.p.k.)
 - szczególnie bliski stosunek osobisty – inny niż wynikający z pokrewieństwa, powinowactwa, małżeństwa czy określony w art. 182 k.p.k., ale silnie łączący osobę, która ma być przesłuchana w charakterze świadka z oskarżonym np.: posiadanie wspólnego dziecka, konkubinat
3. Zakaz przesłuchiwania osób korzystających z immunitetu dyplomatycznego, chyba, że wyrażą na to zgodę (art. 581 § 1 k.p.k.) oraz osób objętych immunitetem konsularnym, w zakresie okoliczności, na które rozciąga się immunitet, chyba, że wyrażą zgodę na przesłuchanie (art. 582 § 1 k.p.k.);
 - Ważne! Art. 191 § 2 k.p.k. – trzeba pouczyć świadka o przysługujących mu uprawnieniach (+ art. 300 § 3)

II. Zakazy dowodzenia za pomocą pewnych dowodów

- Zakaz wykorzystania w procesie **złożonego wobec biegłego albo wobec lekarza udzielającego pomocy medycznej oświadczenia oskarżonego** dotyczącego zarzucanego mu czynu (art. 199 k.p.k.).
- **Zakaz przesłuchiwanie osób zobowiązanych do zachowania tajemnicy w zakresie ochrony zdrowia psychicznego jako świadków na okoliczność przyznania się** osoby z zaburzeniami psychicznymi do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary.

- Zakaz przesłuchania **świadka**, który skorzystał z prawa do odmowy zeznań (art. 182 k.p.k.).
- Zakaz przesłuchania świadka, którego organ zwolnił od obowiązku zeznawania, uwzględniając wniosek świadka motywowany łączącym go z oskarżonym szczególnie bliskim stosunkiem osobistym (art. 185 k.p.k.).

Zakazy określonych metod śledczych

1. Niektóre metody są wprost zakazane, a naruszenie zakazu pociąga za sobą zastosowanie swoistych sankcji procesowych:

- art. 171 § 7 k.p.k. → wyjaśnienia oraz oświadczenia złożone w warunkach wyłączających swobodę wypowiedzi lub uzyskane wbrew zakazom wymienionym w § 5 (przymus, groźba, hipnoza, środki techniczne kontrolujące nieświadome reakcje organizmu itp.) nie mogą stanowić dowodu
- art. 174 k.p.k. – dowodu z wyjaśnień oskarżonego lub zeznań świadka nie wolno zastępować treścią pism, zapisków lub notatek urzędowych.
- art. 168a – pozyskanie dowodu w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku: zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności.

2. Zachowanie rygorów formalnych podczas czynności dowodowych wskazanych w k.p.k.

- art. 208 k.p.k. – oględzin lub badań ciała, które mogą wywołać uczucie wstydu, powinna dokonać osoba tej samej płci, chyba, że łączą się z tym szczególne trudności; inne osoby odmiennej płci mogą być obecne tylko w razie konieczności

zakaz korzystania z materiału uzyskanego z podsłuchu przedprocesowego, czy procesowego w zakresie, w jakim wkroczone w jego toku poza, określone w postanowieniu sądu o jego zarządzeniu, granice podmiotowe lub przedmiotowe tego podsłuchu;

- W konsekwencji, dowody uzyskane w trakcie kontroli rozmów poza jej zakresem podmiotowym i przedmiotowym, określonym przez sąd, nie mogą być wykorzystane w procesie, a więc nie mogą stanowić dowodu, chyba, że uzyska się w trakcie kontroli zgodę następczą sądu

III. Zakazy stosowania określonych metod dowodzenia

Niedozwolone metody przesłuchania (określone w art. 171 § 5 i § 7 k.p.k.). Niedopuszczalne jest:

- 1) wpływanie na wypowiedzi osoby przesłuchiwanej za pomocą przymusu lub groźby bezprawnej;
- 2) stosowanie hipnozy albo środków chemicznych lub technicznych wpływających na procesy psychiczne osoby przesłuchiwanej albo mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji jej organizmu w związku z przesłuchaniem

- **Zakaz zastępowania dowodu z wyjaśnień oskarżonego treścią pism, zapisków lub notatek urzędowych (art. 174 k.p.k.).**

Konsekwencje naruszenia zakazów dowodowych

Konsekwencje naruszenia zakazu dowodowego

dyskwalifikacja czynności dotkniętej tym uchybieniem, a tym samym **niemożność wykorzystania jej wyników jako podstawy czynionych ustaleń faktycznych.**

Informacje i materiały uzyskane wbrew zakazom dowodowym nie mogą stanowić dowodu, a zatem nie mogą stanowić materiału, który zostanie oceniony dowodowo i na którym oparte zostanie rozstrzygnięcie organu.

Wadliwość czynności dokonanej wbrew zakazowi dowodowemu należy rozważać w kategoriach naruszenia prawa procesowego, które jeżeli mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, powinno skutkować jego uchyleciem lub zmianą. (A. Gaberle).

Czynności dowodowe

POSZUKIWAWCZE

Poszukiwanie
źródeł dowodu

Wydobywanie ze źródeł
dowodu środków
dowodowych oraz ich
zabezpieczenie w formie
przewidzianej w k.p.k.

**UJAWNIAJĄCE
DOWODY**

Sprawdzenie
wiarygodności
zebranych
dowodów

**KONTROLUJĄCE
DOWODY**

Rodzaje czynności dowodowych

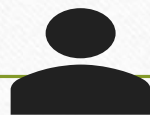
Czynności poszukiwawcze

Zatrzymanie rzeczy i przeszukanie
(art. 217, 219 – 231 k.p.k.)

Kontrola korespondencji, przekazu
informacji i przesylek (art. 218 i 218a
k.p.k.)

Kontrola i utrwalanie rozmów (art.
237 – 242 k.p.k.)

Poszukiwanie oskarżonego →
uregulowane w rozdziale dot. środków
przymusu! (art. 278 k.p.k.)

Czynności ujawniające

Przesłuchanie – świadków,
oskarżonego, biegłych

Okazanie i rozpoznanie – szczególna
forma przesłuchania (art. 173 k.p.k.)

Ekspertyza

Ogłędziny (art. 207 – 208 k.p.k.)

Ogłędziny i otwarcie zwłok (art. 209 –
210 k.p.k.)

Odczytanie (art. 389, 391, 393 k.p.k.)

Eksperyment procesowy (art. 211
k.p.k.)

Badanie osoby oskarżonego i wywiad
środowiskowy (art. 213 i 214 k.p.k.)

Przesłuchanie świadka koronnego

Czynności kontrolujące

Konfrontacja (art. 172 k.p.k.)

Porównywanie oryginałów dowodów
rzeczowych z kopiami

Ponowienie tej samej czynności
dowodowej

Dowody wrażliwe

Dowód uzyskany za pomocą „wrażliwej czynności dowodowej”. Do takich czynności zaliczyć można w szczególności:

1. Zatrzymanie rzeczy (art. 217 k.p.k.)
2. Zabezpieczenie danych informatycznych (art. 218a k.p.k.)
3. Przeszukanie (art. 219 – 229 k.p.k.)
5. Podśłuch procesowy (art. 237 k.p.k.)

W odniesieniu do dowodów wrażliwych (wiążących się ze znaczną ingerencją w konstytucyjnie prawa i wolności jednostki) niezbędne jest przestrzeganie **klauzuli proporcjonalności i subsydiarności**.

Konstytucyjna klauzula proporcjonalności: **art. 31 ust. 3 Konst → Zakaz naruszania istoty praw i wolności konstytucyjnych !** („Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”).

Dowody nielegalne

Wyróżnia się dwa sposoby definiowania tego pojęcia:

Dowód nielegalny jest to dowód pozyskany w wyniku naruszenia zakazu dowodowego (a więc konkretnego przepisu ustawy).

- **Dowód bezpośrednio nielegalny- np.** organ przeprowadza przesłuchanie z wykorzystaniem niedozwolonych metod przesłuchania lub w warunkach wyłączających swobodę wypowiedzi;
- **Dowód pośrednio nielegalny: dowód uzyskany dzięki dowodowi bezpośrednio skażonemu** → np. gdy w wyniku przeprowadzenia w/w przesłuchania (z wykorzystaniem niedozwolonych metod) organ uzyska informacje o innym dowodzie rzeczowym, a następnie przeprowadzi przeszukanie, w trakcie którego ujawni te dowody, to będą to dowody pośrednio nielegalne.

Dowód zebrany w sposób sprzeczny z ustawą

Dowody pozyskane w sposób sprzeczny z ustawą to pojęcie szersze od dowodu nielegalnego i obejmuje dowody pozyskane w sposób sprzeczny z warunkami określonymi w ustawie, choć nie są to dowody nielegalne (nawiązanie do art. 51 ust. 1 Konstytucji RP).

- Mogą to być zatem naruszenia przepisów innych niż zakazy dowodowe.

→ Wyróżnienie dowodów zebranych w sposób sprzeczny z ustawą wiąże się z konstytucyjną zasadą legalizmu (art. 7) – organy państwa działają na podstawie i w granicach prawa. Prawo powinno wyznaczać podstawy prawne do podejmowania określonych czynności i granice działań. Wyjście poza granice określone w przepisach oznacza zatem działanie bez podstawy prawnej.

→ Prawa i wolności obywatelskie – np. prawo do prywatności, tajemnica korespondencji mogą być ograniczone na zasadach określonych w ustawie, jeżeli jest to konieczne w demokratycznym państwie „dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, ochrony (...) zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.” – art. 31 ust. 3 Konstytucji (konstytucyjna klauzula proporcjonalności).

Doktryna owoców z zatrutego drzewa

Fruit of the poisonous tree – Doktryna ta zapobiega wprowadzeniu do procesu dowodów **pośrednio** nielegalnych. Reguła „wyłączenia dowodów” wywodzi się z czwartej poprawki do konstytucji USA, która zakazywała dokonywania przez policję bezpodstawnych przeszukań i konfiskat. Zdobyte w ich wyniku dowody nie mogą zostać dopuszczone do procesu.

Sama zaś doktryna „owoców zatrutego drzewa” dotyczy metaforycznie określonej sytuacji, w której organ postępowania korzysta z dowodów zdobytych w wyniku działania niezgodnego z prawem. Określenie to zostało po raz pierwszy użyte w 1939 roku przez sędziego Felixa Frankfurtera w sprawie *Nardone v. United States*. Dziś zasada wyłączenia nielegalnie zdobytych dowodów jest powszechnie stosowana w USA.

Dowody nielegalne w polskim k.p.k.

Na mocy nowelizacji z dnia 27 września 2013r., Do kwietnia 2016r. Art. 168 a k.p.k. brzmiał następująco: „*Niedopuszczalne jest przeprowadzenie i wykorzystanie dowodu uzyskanego do celów postępowania karnego za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego*”.

Obecne brzmienie tego przepisu: *Dowodu nie można uznać za niedopuszczalny wyłącznie na tej podstawie, że został uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 Kodeksu karnego, chyba że dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku: zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności.*

„Sam przepis zakazujący korzystania z owoców zatrutego drzewa wprowadzono wprost do Kodeksu postępowania karnego w nowelizacji z 27 września 2013 r. Już jednak przed 2013 r. w orzecznictwie wykształciła się koncepcja nawiązująca do teorii owoców zatrutego drzewa, wedle której niedopuszczalne jest przeprowadzenie przed sądem dowodu, który został zdobyty w sposób niezgodny z prawem. Szczególny akcent kładziono na **pozyskiwanie przez służby dowodów w sposób naruszający przepisy regulujące prowadzenie czynności operacyjno-rozpoznawczych.** Dlatego zmiana prawa z 2013 r. potwierdziła linię orzecniczą Sądu Najwyższego. Rząd zgłosił w styczniu projekt cofający tę zmianę (druk sejmowy nr 207). Ale w toku prac sejmowych została wprowadzona w formie poprawki dalej idąca zmiana – zamiast skasowania, tekst idący w przeciwną stronę. **Ustawodawca nie tylko uchylił zakaz używania dowodów niezgodnych z prawem, ale zmienił przepis tak, by sądy MUSIAŁY uwzględniać dowody zdobyte nielegalnie (z nielicznymi wyjątkami).** Celem zmiany było zaprzeczenie koncepcji niedopuszczalności niektórych dowodów, wypracowanej przez Sąd Najwyższy dzięki odwołaniu się do metody wykładni prawa w zgodzie z Konstytucją RP. Ustawodawca – twierdząc, że tego wymaga zasada prawdy materialnej – miał na celu możliwie daleko idące ograniczenie dyskrecjonalności sądu w ustalaniu możliwości dopuszczenia danego dowodu. **W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich kwestionowana regulacja jest niezgodna z przepisami Konstytucji RP, w tym przede wszystkim z prawem do sądu, prawem do prywatności, prawem do ochrony tajemnicy komunikowania się, zakazem tortur, a także z art. 3 i 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności**” (Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie owoców zatrutego drzewa (art. 168a kodeksu postępowania karnego) źródło: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/wniosek-do-TK-w-sprawie-owocow-zatrutego-drzewa-art-168a-Kpk>)

Wykorzystanie dowodu z kontroli operacyjnej

Art. 168 b k.p.k.: *Jeżeli w wyniku kontroli operacyjnej zarządzanej na wniosek uprawnionego organu na podstawie przepisów szczególnych uzyskano dowód popełnienia przez osobę, wobec której kontrola operacyjna była stosowana, **innego** przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego niż przestępstwo objęte zarządzeniem kontroli operacyjnej lub przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego popełnionego **przez inną osobę** niż objętą zarządzeniem kontroli operacyjnej, **prokurator podejmuje decyzję w przedmiocie wykorzystania tego dowodu w postępowaniu karnym.***

„Przepis ten trafnie został wskazany przez RPO jako niezgodny z art. 47 (prawo do prywatności), 49 (wolność i ochrona tajemnicy komunikowania się), 50 (nienaruszalność mieszkania) i 51 ust. 2 i 4 (zasady gromadzenia informacji o obywatelach) w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny w swoich orzeczeniach wielokrotnie wypowiadał się na temat standardów, jakie w demokratycznym państwie prawa spełniać musi tajne pozyskiwanie informacji o obywatelach (zob. zwłaszcza wyr. TK z 30.7.2014 r., K 23/11, OTK-A 2014, Nr 7, poz. 80), a które w powyższym przypadku zostałyby całkowicie zlekceważone. Artykuł 168b KPK pozostaje też w kolizji z konwencyjnym standardem rzetelnego procesu” (J. Skorupka (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Wyd. 3. Warszawa 2018).

Zatrzymanie
rzeczy.
Przeszukanie.
Zabezpieczenie
danych
informatycznych

Ingerencja w konstytucyjnie i konwencyjnie chronione uprawnienia jednostki:

1. Wolność i tajemnica komunikowania (art. 49 Konstytucji - Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.)
2. Nienaruszalność mieszkania (art. 50 Konstytucji - Zapewnia się nienaruszalność mieszkania. Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.)
3. Prawo własności (art. 64 Konstytucji)

Art. 8 EKPC

1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.
2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na **bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom**, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.

Zatrzymanie rzeczy

1. mogących stanowić **dowód** w sprawie
 2. **podlegających zajęciu** w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych o charakterze majątkowym, przepadku, środków kompensacyjnych albo roszczeń o naprawienie szkody (art. 217 § 1 k.p.k.)
- Rzeczy należy wydać na **żądanie sądu lub prokuratora** → konieczne wydanie postanowienia, w którym określono o jaką rzecz chodzi
 - W **wypadkach niecierpiących zwłoki** rzeczy należy wydać na żądanie Policji → należy okazać **nakaz kierownika jednostki** albo **legitymację służbową** i określić jaka rzecz ma zostać zatrzymana.
 - Osobę wzywa się do wydania rzeczy dobrowolnie, a w razie odmowy można przymusowo odebrać rzecz. 3 etapy zatrzymania rzeczy:
 1. okazanie postanowienia/ nakazu kierownika jednostki
 2. wezwanie do dobrowolnego wydania rzeczy
 3. przymusowe odebranie, gdy osoba odmówi dobrowolnego wydania
 - Zatrzymanie rzeczy (odebrania) należy dokonywać z umiarem i poszanowaniem godności osób, których ta czynność dotyczy.

Zatrzymanie rzeczy

Wydania rzeczy, w sytuacji niecierpiącej zwłoki żąda Policja lub inny uprawniony organ bez uprzedniego wydania postanowienia przez sąd lub prokuratora. Brak zatwierdzenia zatrzymania uniemożliwia wykorzystanie jako dowodu zatrzymanych rzeczy.

Dobrowolne wydanie

- Osoba, której rzecz odebrano ma prawo złożyć wniosek o doręczenie jej, w ciągu 14 dni, postanowienia o zatwierdzeniu zatrzymania (art. 217 § 4 k.p.k.).
- Jeżeli czynność nie została zatwierdzona, zwrot dobrowolnie wydanych rzeczy nie jest obowiązkowy (art. 230 § 1 k.p.k.)

Przymusowe odebranie

- Przy przymusowym odebraniu, postanowienie o zatwierdzeniu zatrzymania rzeczy należy doręczyć w ciągu 7 dni (art. 217 § 5, 229, 230 § 1 k.p.k.)
- Jeżeli w terminie 7 dni czynność nie została zatwierdzona, rzeczy odebrane należy niezwłocznie zwrócić osobie uprawnionej (art. 230 § 1 k.p.k.)

○ uprawnieniu do żądania doręczenia postanowienia o zatwierdzeniu zatrzymania rzeczy należy pouczyć osobę, która wydała rzecz (lub której rzecz odebrano)

Zatrzymanie i kontrola korespondencji

- Na **żądanie prokuratora lub sądu** urzędy, instytucje i podmioty prowadzące działalność w dziedzinie poczty lub telekomunikacyjną, urzędy celne i przedsiębiorstwa (instytucje) transportowe mają obowiązek wydać organom procesowym korespondencję, przesyłki i dane telekomunikacyjne **jeżeli mają znaczenie dla toczącego się postępowania**.
- Zatrzymanie i kontrola korespondencji to także skopiowanie danych dostępnych na nośniku informacji.
- Żądanie sądu lub prokuratora – w formie postanowienia. Konieczne uzasadnienie decyzji procesowej.
- Tylko sąd lub prokurator mają prawo zarządzić ich otwarcie.
- Postanowienie doręcza się adresatom korespondencji lub nadawcy. Doręczenie może być odroczone na czas oznaczony, maksymalnie do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.
- Przysługuje zażalenie osobom, których prawa zostały naruszone – art. 236

Przeszukanie

– podstawy
prawne,
sposób
dokonania

- Poszukiwawcza (wykrywcza) czynność dowodowa i jednocześnie środek przymusu (art. 219 – 231 k.p.k)
- Wkroczenie w konstytucyjnie chronione prawa jednostki:
 - nietykalność osobistą (art. 41 ust. 1 Konstytucji)
 - nienaruszalność mieszkania (art. 50 Konstytucji)
- Cele przeszukania:
 1. wykrycie, zatrzymanie lub przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej;
 2. znalezienie rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie;
 3. znalezienie rzeczy podlegających zajęciu w postępowaniu karnym

Przeszukanie jest dopuszczalne jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczania, że osoba podejrzana lub rzeczy znajdują się w określonym miejscu!

Co można przeszukać?

- pomieszczenia (mieszkania i inne lokale)
- inne miejsca (np. środki transportu)
- osobę, odzież itp.

Przeszukanie – podstawy prawne, sposób dokonania

Podmioty uprawnione do dokonania przeszukania (art. 220 k.p.k.):

1. prokurator
2. Policja (lub inny uprawniony organ) na polecenie prokuratora lub sądu
3. Policja z własnej inicjatywy, w wypadkach niecierpiących zwłoki za okazaniem nakazu kierownika jednostki albo legitymacji służbowej
 - konieczne zatwierdzenie czynności przez sąd lub prokuratora
 - postanowienie sądu lub prokuratora należy doręczyć osobie, u której dokonano przeszukania na jej żądanie → obowiązek pouczenia o tym uprawnieniu

Przeszukanie – zasady i tryb

Zasady dokonywania przeszukania:

1. art. 223 k.p.k. – przeszukania osoby i jej odzieży powinna (w miarę możliwości) dokonywać osoba tej samej płci
2. art. 221 § 1 i 2 k.p.k. – pomieszczeń zamieszkałych co do zasady nie wolno przeszukiwać w porze nocnej (od 22 do 6 rano); chyba że:
 - zachodzi wypadek niecierpiący zwłoki
 - kontynuowane jest przeszukanie rozpoczęte w porze dziennej
3. art. 221 § 3 k.p.k. – w porze nocnej można przeszukać lokale dostępne dla nieograniczonej liczby osób albo służące do przechowywania przedmiotów
4. art. 222 § 1 k.p.k. – przeszukanie miejsc zamkniętych albo należących do instytucji państwowej lub samorządowej wymaga uprzedniego zawiadomienia kierownika tej instytucji (jego zastępcę) albo organ nadrzędny
5. art. 222 § 2 k.p.k. – przeszukanie miejsc zajętych przez wojsko może nastąpić w obecności dowódcy jednostki (albo osoby przez niego wyznaczonej)

Tryb przeszukania – art. 224 – 226 k.p.k.

Ważne! → dopuszczalność wykorzystania jako dowodów dokumentów znalezionych podczas przeszukania, zawierających informacje niejawne lub objęte tajemnicą zawodową **art. 226 k.p.k. i art. 179 i 180 k.p.k.**

Kontrola i utrwalanie rozmów

- tzw. podsłuch procesowy
- Procesowa kontrola i utrwalanie, które są przewidziane w rozdziale 26 k.p.k. obejmują:
 - kontrolę i utrwalanie rozmów telefonicznych (art. 237 k.p.k.),
 - kontrolę i utrwalanie przy użyciu środków technicznych treści innych (niż telefoniczne) rozmów lub przekazów informacji, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną, do której to kontroli stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rozmów telefonicznych (art. 241 k.p.k.).
- Cele podsłuchu procesowego:
 - wykrycie i uzyskanie dowodów **dla toczącego się postępowania karnego**
 - zapobieżenie popełnieniu nowego przestępstwa z katalogu wskazanego w art. 237 § 3 k.p.k.
- Funkcje:
 - poszukiwawcza i zapobiegawcza

Kontrola i utrwalanie rozmów

- Dokonywana w **ramach procesu karnego** tzn. najwcześniej można zarządzić po wszczęciu postępowania przygotowawczego
- Dopuszczalna w procesie karnym wyłącznie na mocy **postanowienia sądu**
- W wypadkach niecierpiących zwłoki, kontrolę i utrwalanie rozmów może zarządzić **także prokurator**

w ciągu 3 dni musi złożyć wniosek o zatwierdzenie postanowienia
sąd rozpoznaje wniosek prokuratora w terminie **5 dni**
odmowa zatwierdzenia kontroli i utrwalania rozmów → sąd zarządza zniszczenie wszystkich utrwalonych zapisów
prokurator może zaskarżyć postanowienie sądu. Wniesienie zażalenia wstrzymuje wykonanie postanowienia!

Procedura przy zgodzie następczej:

wypadek niecierpiący zwłoki – prokurator wydaje postanowienie – występuje w ciągu 3 dni z wnioskiem do sądu o zatwierdzenie kontroli i utrwalania rozmów – sąd wydaje postanowienie w tym przedmiocie w ciągu 5 dni

Zgoda następcza

- Tzw. zgoda następcza sądu – kontrola i utrwalanie rozmów są warunkowo legalne, tj. można będzie wykorzystać materiały utrwalone w wyniku podsłuchu procesowego o ile sąd zatwierdzi postanowienie prokuratora.

wypadek
niecierpiący zwłoki

prokurator wydaje
postanowienie

występuje w ciągu 3
dni z wnioskiem do
sądu o
zatwierdzenie
kontroli i utrwalania
rozmów

sąd wydaje
postanowienie w
tym przedmiocie w
ciągu 5 dni

odmowa zatwierdzenia:

- zarządzenie zniszczenia materiałów
- prokurator może wnieść zażalenie na postanowienie sądu
- wniesienie zażalenie wstrzymuje wykonanie postanowienia (zniszczenie materiałów)

kontynuowanie kontroli
max. 3 miesiące

Kontrola i utrwalanie rozmów

- art. 237 § 3 k.p.k.
- zamknięty katalog najpoważniejszych przestępstw
- m.in. zabójstwo, uprowadzenie osoby, statku wodnego lub powietrznego, zamach na niepodległość lub integralność państwa, zorganizowana grupa przestępcza, mienie znacznej wartości

Problem – art. 237a k.p.k. i skreślenie art. 237 § 8 – czy można wykorzystać materiały pozyskane w sprawie o przestępstwo katalogowe w postępowaniu o czyn niemieszczący się w zakresie art. 237 § 3?

- Kontrolą można objąć:
 - osobę podejrzaną;
 - podejrzanego (oskarżonego)
 - pokrzywdzonego
 - inną osobę, z którą może kontaktować się oskarżony
 - inną osobę, która może mieć związek ze sprawcą lub grożącym przestępstwem

Kontrola i utrwalanie rozmów

- Granice czasowe
- Kontrola powinna być zakończona niezwłocznie po ustaniu przyczyn wskazanych w art. 237 § 1 – 3 k.p.k. a najpóźniej z upływem okresu, na który została wprowadzona.
- Kontrolę można zarządzić na okres **3 miesięcy**.
- Możliwe przedłużenie, w szczególnie uzasadnionym wypadku, na okres najwyżej dalszych 3 miesięcy.
- Łącznie max. 6 miesięcy

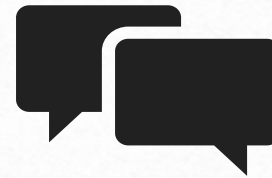
Zgoda następcza po nowelizacji

- Założenie – ustawodawca jest racjonalny i nie tworzy przepisów oczywiście sprzecznych z Konstytucją RP (w tym wypadku z art. 47, art. 49, art. 50, [art. 51](#) ust. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, a także z art. 45 ust. 1, art. 51 ust. 4 i art. 77 ust. 2).
- Ustawodawca poprzez skreślenie art. 237 § 8 wyeliminował możliwość uzyskania zgody następczej – przedmiotowej i podmiotowej.
- Jedynie sąd może zadecydować o pozyskaniu materiałów drogą podsłuchu procesowego. Informacje uzyskane poza procedurą sądową są nielegalne i nie można ich wykorzystać w postępowaniu sądowym.
- *Prokurator decyduje o wykorzystaniu dowodu w procesie karnym* – aktualną treść art. 237a należy rozumieć w ten sposób, że prokurator może decydować o wykorzystaniu materiałów w postępowaniu przygotowawczym, **a jego decyzja w żadnym razie nie wiąże sądu.**

Ogłoszenie postanowienia o kontroli i utrwalaniu rozmów telefonicznych osobie, której ono dotyczy, może być odroczone na czas niezbędny ze względu na dobro sprawy

w postępowaniu przygotowawczym może być odroczone nie później niż do czasu zakończenia tego postępowania.

Na postanowienie dotyczące kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych przysługuje zażalenie. Osoba, której dotyczy postanowienie, może w zażaleniu domagać się zbadania zasadności oraz legalności kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd.

Kontrola i utrwalanie rozmów

Kontrola i utrwalanie rozmów

Po zakończeniu podsłuchu procesowego, prokurator wnosi o zarządzenie zniszczenia utrwalonych materiałów, jeżeli w całości nie mają znaczenia dla postępowania karnego.

sąd orzeka na posiedzeniu bez udziału stron (art. 238 § 3 k.p.k.)

Po zakończeniu postępowania przygotowawczego prokurator wnosi o zarządzenie zniszczenia utrwalonych zapisów, w części w jakiej nie mają znaczenia dla postępowania karnego, w którym ją zarządzono oraz nie stanowią dowodu, o którym mowa w art. 237a k.p.k.

sąd orzeka na posiedzeniu, w którym mogą wziąć udział strony

Osoba podejrzana, oskarżony, pokrzywdzony i inne osoby (tj. te z którymi mógł kontaktować się oskarżony lub mogły mieć związek ze sprawą) mogą nie wcześniej niż po zakończeniu postępowania przygotowawczego wystąpić z wnioskiem o zniszczenie utrwalonych zapisów.

Postanowienie SN z 25.03.2010 r., I KZP 2/10

- W sytuacji gdy zastosowanie podsłuchu procesowego spełnia wymagania formalne, tzn. postanowienie o zarządzeniu kontroli i utrwalaniu treści rozmów telefonicznych wydaje - po wszczęciu postępowania przygotowawczego - sąd, a toczące się postępowanie lub uzasadniona obawa popełnienia nowego przestępstwa dotyczy przestępstwa wymienionego w zamkniętym katalogu, zamieszczonym w art. 237 § 3 k.p.k., to kwestia wykorzystania, w toczącym się postępowaniu karnym, treści utrwalonych w trakcie podsłuchu zapisów zależy wyłącznie od oceny sądu, czy mają one znaczenie dla tego postępowania.

Przesłuchanie

- Sposób przeprowadzenia dowodu z zeznań lub wyjaśnień.
- Etapy przesłuchania:
 1. swobodna rozmowa – zebranie ogólnych informacji, uprzedzenie o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań (uprzedzić o art. 233 § 1 k.k. należy przed zapytaniem o dane personalne)
 2. przesłuchanie wstępne – pytanie o imię, nazwiskom stosunek do stron, wiek, miejsce zamieszkania
 3. zeznania spontaniczne – nieskrępowana wypowiedź osoby przesłuchiwanej w granicach celu tej czynności
 4. pytania uzupełniające, wyjaśniające i kontrolujące
- Kogo można przesłuchać?
 - świadka
 - oskarżonego
 - biegłego

**ZWRÓCIĆ UWAGĘ NA
ZAKAZY DOWODOWE
DOT. PRZESŁUCHANIA**

Szczególne formy przesłuchania:

- **konfrontacja** (art. 172 k.p.k.)
- **okazanie** (art. 173 k.p.k.)

OKAZANIE

- Pokazanie osobie przesłuchiwanej innej osoby, jej wizerunku lub rzeczy celem rozpoznania.
- Okazanie – pośrednie, bezpośrednie, puste (wśród okazywanych rzeczy/osób nie ma przedmiotu rozpoznania), jawne, tajne
- Procesowe wymogi prawidłowości okazania:
 - wyłączenie sugestii (np. osoby przybrane do okazania muszą być podobnej postury, mieć podobny kolor włosów itp. do osoby rozpoznawanej);
 - okazywanie osoby w grupie co najmniej 4 osób.
- Czynność niepowtarzalna

KONFRONTACJA

- „Stawienie sobie do oczu” osób, których oświadczenia dowodowe (wyjaśnienia, zeznania) są sprzeczne, celem ich wyjaśnienia.
 - konfrontacja pośrednia – odczytanie zeznań/wyjaśnień innej osoby w trakcie przesłuchania
- Czynność fakultatywna – organ procesowy może przeprowadzić konfrontację, jeżeli uzna, że przyczyni się to do prawidłowego ustalenia stanu faktycznego
- Konfrontować można oświadczenia dowodowe świadków, współoskarżonych, biegłych specjalistów.
- Art. 172 k.p.k. zabrania konfrontacji ze świadkiem anonimowym.

Art. 172. Osoby przesłuchiwane mogą być konfrontowane w celu wyjaśnienia sprzeczności.

Art. 173. § 1. Osobie przesłuchiwanej można **okazać** inną osobę, jej wizerunek lub rzecz w celu jej rozpoznania. Okazanie powinno być przeprowadzone tak, aby wyłączyć sugestię.

§ 2. W razie potrzeby okazanie można przeprowadzić również tak, aby wyłączyć możliwość rozpoznania osoby przesłuchiwanej przez osobę rozpoznawaną.

§ 3. Podczas okazania osoba okazywana powinna znajdować się w grupie obejmującej łącznie co najmniej cztery osoby.

Oskarżony jako osobowe źródło dowodowe

Oskarżony jako osobowe źródło dowodowe dostarczające środka dowodowego w postaci **wyjaśnień** (art. 175 § 1 k.p.k.).

Oskarżony jako osoba poddana oględzinom, dostarczająca środków dowodowych w postaci określonych **śladów na osobie lub właściwości swojego ciała** (badania lekarskie oskarżonego- art. 74 § 2 i 3 k.p.k.).

Osoba podejrzana

```
graph TD; A[Osoba podejrzana] --> B[Dostateczne podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza się je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje go (chyba że ukrywa się lub nie ma go w kraju)]; B --> C[Podejrzany- osoba co do której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której bez wydania takiego postanowienia postawiono zarzut w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego.]; C --> D[AO]; D --> E[Oskarżony- osoba przeciwko której wniesiono oskarżenie do sądu, a także osobę, co do której prokurator złożył wniosek wskazany w art. 335 § 1 lub wniosek o warunkowe umorzenie postępowania.];
```

Dostateczne podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza się je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje go (chyba że ukrywa się lub nie ma go w kraju)

Podejrzany- osoba co do której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której bez wydania takiego postanowienia postawiono zarzut w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego.

AO

Oskarżony- osoba przeciwko której wniesiono oskarżenie do sądu, a także osobę, co do której prokurator złożył wniosek wskazany w art. 335 § 1 lub wniosek o warunkowe umorzenie postępowania.

Oskarżony jako osobowe źródło dowodowe

Wyjaśnienia oskarżonego składane są ustnie do protokołu → zasada

Możliwość złożenia wyjaśnień na piśmie → wyjątek, w toku postępowania przygotowawczego mogą tego żądać obrońca lub sam podejrzany.

-
- Prawo do składania wyjaśnień co do każdego przeprowadzonego dowodu,
 - Obowiązek pouczenia podejrzanego o przysługujących mu uprawnieniach PRZED pierwszym przesłuchaniem : o prawie do składania lub odmowie składania wyjaśnień, odmowie odpowiedzi na pytania (art. 300 k.p.k.)
 - Pouczenie w formie pisemnej, odbiór pouczenia poprzez podpisanie go przez podejrzanego,
 - Na etapie postępowania sądowego: przewodniczący składu orzekającego ma obowiązek pouczyć oskarżonego o przysługujących mu uprawnieniach

→ Uchybienie obowiązkowi pouczenia skutkuje **NIEDOPUSZCZALNOŚCIĄ DOWODOWEGO WYKORZYSTANIA WYJAŚNIEŃ OSKARŻONEGO**

Przesłuchanie podejrzanego

Brak obowiązku dowodzenia swojej niewinności ani dostarczania dowodów na swoją niekorzyść. Ciężar dowodu spoczywa po stronie oskarżyciela zatem podejrzanym/oskarżony nie musi dowodzić swojej niewinności.

Odmawiając odpowiedzi na pytanie nie musi podawać powodu.

Zasady przesłuchania:

- musi odbywać się w warunkach stwarzających możliwość swobodnej wypowiedzi,
- trzeba najpierw umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach określonym celem czynności, a dopiero potem można zadawać pytania,

Przesłuchanie na etapie postępowania przygotowawczego:

a) **wstęp:**

- ustalenie tożsamości i powiadomienie w jakim charakterze będzie przesłuchiwany;

~~- Jeśli jest to pierwsze przesłuchanie: pouczenie o uprawnieniach z art.. 300 k.p.k. na piśmie do podpisu (prawie do składania i odmowy składania wyjaśnień, odmowy odpowiedzi na pytania, składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia) w sądowym~~

b) **przedstawienie zarzutów**

c) **przesłuchanie na temat danych osobowych**

d) **przesłuchanie właściwe (na temat zarzutu)**

e) **przesłuchanie uzupełniające (dodatkowe pytania celem wyjaśnienia/ skontrolowania)**

Przesłuchanie oskarżonego podczas rozprawy głównej

1. Przewodniczący po przedstawieniu zarzutów oskarżenia, poucza o prawie składania wyjaśnień, odmowie składania wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania, prawie do składania wniosków dowodowych i konsekwencji ich nieskładania, o przesłankach prowadzenia rozprawy pod nieobecność oskarżonego, uprawnieniu do złożenia wniosku o pisemne uzasadnienie wyroku.
2. Następnie przewodniczący pyta go czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu i czy chce złożyć wyjaśnienia jeśli tak to jakie.
3. Następuje przesłuchanie według reguł ogólnych.
4. Po przesłuchaniu poucza się go o prawie do zadawania pytań osobom przesłuchiwanym oraz składania wyjaśnień co do każdego dowodu.

Przesłuchanie oskarżonego

- Art. 175 § 1 – oskarżony ma prawo składać wyjaśnienia, może odmówić składania wyjaśnień lub odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania. Ponadto składanie fałszywych wyjaśnień nie jest przestępstwem.
- Forma składania wyjaśnień – co do zasady ustna, ale w **postępowaniu przygotowawczym** podejrzany może, za zgodą organu procesowego, złożyć wyjaśnienia w formie pisemnej (PRZY ZACHOWANIU WYMOGÓW Z PRZEPISU ART. 176 K.P.K.).

Świadek w procesie karnym

- Świadek w k.p.k. występuje w dwóch znaczeniach:
 1. świadek czynu – osoba, która była świadkiem przestępstwa (np. art. 40 § 1 pkt. 4 k.p.k.)
 2. świadek w znaczeniu procesowym – osoba wezwana w tym charakterze (art. 177 § 1 k.p.k.)
- W charakterze świadka można również przesłuchać m.in. specjalistów przybranych do oględzin, osoby, które przeprowadzały wywiad środowiskowy.
- Środkiem dowodowym co do zasady są zeznania. Niekiedy świadek może stać się przedmiotem oględzin i badań, czyli może dostarczyć innych środków dowodowych. Można go – za jego zgodą – poddać oględzinom ciała i badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu (art. 192 § 4 k.p.k.)
 - Jeżeli karalność czynu zależy od stanu zdrowia pokrzywdzonego, jest on obowiązany poddać się badaniom. Nie dotyczy to osób, które mogą odmówić składania zeznań.
- Jeżeli istnieje wątpliwość co do stanu psychicznego świadka, rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania spostrzeżeń sąd lub prokurator może zarządzić przesłuchanie świadka z udziałem biegłego psychologa (art. 192 § 2 k.p.k.).
- Przed przesłuchaniem od świadka odbiera się przyrzeczenie (w postępowaniu sądowym). Wyjątki (osoby, od których nie odbiera się przyrzeczenia) – art. 189 k.p.k.

Obowiązki świadka, skutki niedopełnienia

obowiązków

OBOWIĄZKI

1. Stawienie się na wezwanie (art. 177 § 1 k.p.k.)
 - wyjątek – art. 177 § 2 k.p.k.
2. Złożenie zeznań (art. 177 § 1 k.p.k.) lub poddanie się badaniom (art. 192)
 - niektóre osoby są zwolnione z obowiązku składania zeznań (art. 182 k.p.k.) albo nie mogą być świadkiem (art. 178 k.p.k.)
 - obowiązkiem świadka jest również złożenie przyrzeczenia chyba że zachodzą przesłanki wskazane w art. 189
3. Mówienie prawdy i niezatajanie prawdy (art. 233 § 1 k.k. w zw. z art. 188 § 1 i 190 § 1 k.p.k.)

SKUTKI NIEDOPEŁNIENIA

1. Pieniężna kara porządkowa w wysokości do 3.000 zł. Można również zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie świadka (art. 285 § 1 k.p.k.)
2. Bezpodstawne uchylanie się od złożenia zeznania – pieniężna kara porządkowa do 3.000 zł. Uporczywe uchylanie się od złożenia zeznania – **kara porządkowa aresztu do 30 dni** (art. 287 § 1 i 2 k.p.k.)
 - w postępowaniu przygotowawczym karę aresztu stosuje na wniosek prokuratora **sąd rejonowy**, w okręgu którego prowadzi się postępowanie
3. Odpowiedzialność karna za przestępstwo z art. 233 § 1 k.k.
 - warunkiem jest pouczenie świadka albo odebranie przyrzeczenia

Uprawnienia świadka

1. Prawo do odmowy składania zeznań (art. 180, 182 k.p.k.)
2. Prawo do odmowy odpowiedzi na pytanie w sytuacji, gdy odpowiedź mogłaby narazić świadka lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność karną (art. 183 § 1 k.p.k.)
3. ~~Prawo do wniesienia o zwolnienie z obowiązku składania zeznań lub odpowiedzi na pytanie, jeżeli świadka z oskarżonym łączy szczególnie bliski stosunek osobisty (art. 185 k.p.k.)~~
4. Prawo żądania przesłuchania na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę świadka lub osobę dla niego najbliższą (art. 183 § 2 k.p.k.)
5. Prawo do ustanowienia pełnomocnika, jeżeli wymaga tego jego interes w toczącym się postępowaniu (art. 87 § 2 k.p.k.)
6. Zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa na wezwanie organu (art. 618b § 1 k.p.k.)

Art. 300 § 3 k.p.k. – przed pierwszym przesłuchaniem poucza się świadka o jego uprawnieniach i obowiązkach określonych w art. 177 – 192a k.p.k. oraz o dostępnych środkach pomocy, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.

W postępowaniu sądowym – art. 191 § 2

Prawo do odmowy składania zeznań (art. 182 k.p.k.)

- Przysługuje:

1. osobom najbliższym dla oskarżonego
 2. byłym małżonkom oraz byłym przysposobionym i przysposabiającym
 3. świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżonym (podejrzany) o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem, w którym zeznaje
- Prawo do odmowy składania zeznań jest ustanowione w interesie świadka, nie w interesie oskarżonego. Chroni świadka przed możliwością dostarczenia dowodów niekorzystnych dla siebie (§ 3) lub dla osób najbliższych (§ 1).
 - Z uprawnienia z art. 182 k.p.k. można skorzystać przed rozpoczęciem pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym. Poprzednio złożone zeznanie nie może stanowić dowodu ani zostać odtworzone.
 - protokoły oględzin ciała podlegają ujawnieniu niezależnie od odmowy składania zeznań.

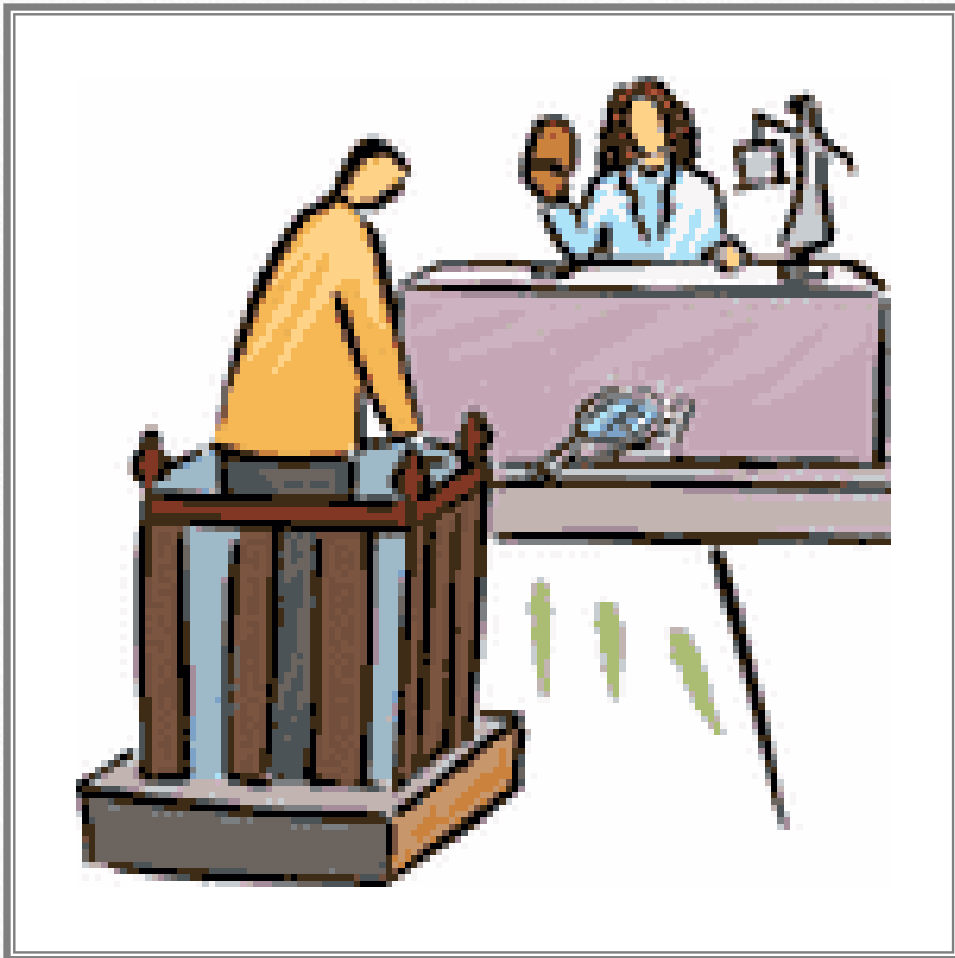
Prawo do odmowy odpowiedzi na pytanie – art. 183 §

1

- Świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.
- Przepis ustanowiony w interesie świadka – oskarżony nie może powoływać się na jego naruszenie.
- Świadek nie ma obowiązku wyjaśniania, dlaczego odmawia odpowiedzi, myślą przewodnią normy jest bowiem to, że nie należy nikogo stawiać w sytuacji przymusowej, w której musi albo kłamać, albo obciążać siebie lub osobę najbliższą (zob. wyrok SN z 28.01.1974 r., IV KR 313/74)

Prawo do
złożenia
wniosku o
zwolnienie z
obowiązku
zeczawania lub
odpowiedzi na
pytanie – art.
185

- Przysługuje osobie, którą z oskarżonym łączy szczególnie bliski stosunek osobisty:
 - chodzi o silną więź emocjonalną lub uczuciową np. narzeczeństwo czy posiadanie wspólnego dziecka
- Osoba występująca z wnioskiem z art. 185 k.p.k. musi co najmniej uprawdopodobnić istnienie przesłanek pozwalających na zwolnienie ją z obowiązku składania zeznań (odpowiedzi na pytanie).
- Organ ocenia złożony wniosek biorąc pod uwagę okoliczności sprawy. Ocena ta nie może być dowolna.
- Odmowa zwolnienia jest niezaskarżalna.
 - ALE por. art. 302 w odniesieniu do postępowania przygotowawczego

Różne sposoby przesłuchania świadka

- Świadek małoletni – art. 171 § 3
- Świadek małoletni pokrzywdzony – art. 185a
 - poniżej 15 roku życia
 - powyżej 15 roku życia – art. 185a § 4
- Małoletni świadek z art. 185b
- Pokrzywdzony-świadek w sprawach o przestępstwa z art. 197-199 – art. 185c
- Świadek incognito (anonimowy) – art. 184
- Świadek koronny - ustawa o świadku koronnym (por. dowody niekonwencjonalne)

Świadek małoletni w procesie karnym

Ogólna zasada - art. 170 § 3 k.p.k. → jeżeli osoba przesłuchiwana nie ukończyła 15 lat, czynności z jej udziałem powinny być dokonywane w miarę możliwości w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.

Szczególne warunki przesłuchania małoletnich poniżej 15 lat w procesie karnym z uwagi na rodzaj przestępstwa będącego przedmiotem postępowania

art. 185a

POKRZYWDZONY

- popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej,
- przeciwko wolności
- przeciwko wolności seksualnej i obyczajności
- przeciwko rodzinie i opiece

ŚWIADEK

- popełnionych z użyciem przemocy lub groźby jej użycia;
- przeciwko wolności seksualnej i obyczajności
- przeciwko rodzinie i opiece

Świadek małoletni w procesie karnym

Przesłuchuje się go **tylko jeżeli jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i tylko raz**

Ponowne przesłuchanie
wyjątkowo dopuszczalne, gdy:

wyjdą na jaw istotne okoliczności,
których wyjaśnienie wymaga
ponownego przesłuchania;

żąda tego oskarżony, który nie miał
obrońcy w czasie pierwszego
przesłuchania

- art. 185a § 2 k.p.k. – oskarżonemu,
który nie ma obrońcy z wyboru,
sąd wyznacza obrońcę z urzędu

Przesłuchanie przeprowadza
sąd na posiedzeniu z udziałem
biegłego psychologa. Mogą w
nim uczestniczyć:

prokurator, obrońca,
pełnomocnik pokrzywdzonego,
osoba pełnoletnia wskazana
przez pokrzywdzonego, osoba
sprawująca stałą pieczęć nad
pokrzywdzonym, jeżeli nie
ogranicza to swobody
wypowiedzi

Na rozprawie odtwarza się zapis obrazu i dźwięku oraz
odczytuje protokół przesłuchania

Świadek małoletni w procesie karnym

art. 185a k.p.k.

- Pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat przesłuchuje się w warunkach określonych w § 1 – 3 (wcześniejszy slajd), gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na jego stan psychiczny

art. 185b k.p.k.

Świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat przesłuchuje się „przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku” (art. 177 § 1a k.p.k.), gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

Ważne! Szczególnego trybu przesłuchania nie stosuje się do świadka współdziałającego w popełnieniu czynu zabronionego (por: art. 185b § 3 k.p.k.)

Pokrzywdzony-świadek w sprawach o przestępstwa z art. 197-199

- Przesłuchanie świadka przeprowadza sąd na posiedzeniu. Przesłuchaniu **nie bierze udziału oskarżony**.
- art. 185c § 2. Przesłuchanie pokrzywdzonego w charakterze świadka przeprowadza sąd na posiedzeniu, w którym mają prawo wziąć udział prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego. Na rozprawie głównej odtwarza się sporządzony zapis obrazu i dźwięku przesłuchania oraz odczytuje się protokół przesłuchania.
- Istnieje możliwość ponownego przesłuchania świadka jeżeli zajdzie taka konieczność w toku postępowania.
- (...) Podyktowane jest to dążeniem do zwiększenia ochrony pokrzywdzonych w tych sprawach i zapobiegania ich wtórnej wiktyimizacji. Tego typu przesłuchanie, co do zasady winno mieć miejsce jeden raz i być na tyle szczegółowe, aby nie narazić pokrzywdzonego na ryzyko kolejnej wizyty w Sądzie i konieczność odtworzenia traumatycznych wspomnień (por. wyrok SO w Częstochowie z 27.09.2016 r., II K 96/15).

Świadek anonimowy – art. 184 k.p.k.

- Utajnienie danych pozwalających na identyfikację świadka może nastąpić na jego wniosek lub z urzędu (z inicjatywy organu procesowego)
 - ale nie można nikogo zmusić do bycia świadkiem anonimowym
- Przesłanki nadania statusu świadka anonimowego:
 - uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej
- Konieczne jest uprawdopodobnienie zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 184 § 1 k.p.k. Postanowienie anonimizacji („zachowaniu w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka, w tym danych osobowych) wydaje sąd a w postępowaniu przygotowawczym – prokurator

Świadek anonimowy – art. 184 k.p.k.

Na postanowienie w przedmiocie anonimizacji przysługuje zażalenie

termin – **3 dni**

podmioty uprawnione – oskarżony, świadek (np. gdy odmówiono mu nadania tego statusu), prokurator (gdy postanowienie wydał sąd)

zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd właściwy dla danej sprawy

Postępowanie w sprawie nadania statusu świadka anonimowego ma klauzulę „tajne” lub „ściśle tajne”

Świadek anonimowy

- W razie utajnienia świadka przesłuchuje go **wyłącznie sąd lub prokurator**
 - sąd może zlecić dokonanie tej czynności sędziemu wyznaczonemu (art. 184 § 3 k.p.k.)
- Przesłuchanie odbywa się w miejscu i w sposób uniemożliwiający odkrycie tożsamości świadka
- **W postępowaniu przed sądem** udział w przesłuchaniu może uczestniczyć oskarżony razem z obrońcą i prokurator
 - świadka przesłuchuje się na zasadach określonych w art. 177 § 1a k.p.k. i w taki sposób by nie można było ustalić jego tożsamości (np. zmienia się tembr głosu, „pikseluje” twarz)
- Postanowienie SN z dnia 28 lutego 2006 r. (V KK 258/05) „Sądowe przesłuchanie świadka anonimowego powinno odbywać przy udziale oskarżonego i obrońcy, którzy powinni być powiadomieni o miejscu i czasie przesłuchania. Niedopuszczalne jest żądanie, aby przedłożyli oni sądowi na piśmie swoje pytania do świadka, które sąd zada mu podczas przesłuchania prowadzonego pod nieobecność tych podmiotów”.

Świadek anonimowy

- Zmiana decyzji o anonimizacji
 1. do czasu zamknięcia przewodu sądowego w I instancji świadek może złożyć wniosek o uchylenie postanowienia o anonimizacji
 - w razie uwzględnienia postanowienia protokół zeznań podlega ujawnieniu w całości
 2. w czasie wydania postanowienia nie istniała obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej
 3. świadek świadomie złożył fałszywe zeznania
 4. nastąpiło jego ujawnienie
- W sytuacjach wskazanych w pkt. 2 – 4 uchyla się postanowienie o anonimizacji z urzędu lub (w postępowaniu sądowym) na wniosek prokuratora

Świadek anonimowy, a uprawnienia oskarżonego

art. 6 ust. 3 lit. d EKPC → Każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do (...) przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich samych warunkach jak świadków oskarżenia.

Standardy ETPC co do korzystania z zeznań świadka anonimowego:

korzystanie z nich powinno być ograniczone do niezbędnego minimum

zeznania mają być złożone przed sądem, żeby umożliwić oskarżonemu i jego obrońcę skontrolowanie ich poprzez bezpośrednie zadawanie pytań, w warunkach uniemożliwiających identyfikację świadka

zeznania powinny być jawne dla stron (poza danymi pozwalającymi na identyfikację świadka)

muszą być potwierdzone innymi dowodami

należy oceniać je w wnikliwej ocenie – szczególna dokładność

nie mogą być jedynym lub wyłącznym dowodem przemawiającym za skazaniem określonej osoby

Świadek koronny

- ustawa z 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym. (uśk)
- **Sprawca**, który zaakceptował propozycję korzystną dla niego w zakresie ścigania lub ukarania za popełniony czyn, poczynioną mu przez właściwy organ procesowy, w zamian za ujawnienie przez niego wiedzy o pozostałych uczestnikach przestępstwa i jego okolicznościach.
- art. 2 uśk - *Świadkiem koronnym jest podejrzany, który został dopuszczony do składania zeznań w charakterze świadka, na zasadach i w trybie określonych niniejszą ustawą.*
- Wyjątek w procesie karnym na rzecz zasady oportunistu – organy ścigania za cenę rozbicia solidarności grup przestępczych, rezygnują ze ścigania jednego ze sprawców, jeżeli ten przekaze informacje, które mogą przyczynić się do ujawnienia okoliczności przestępstwa, wykrycia pozostałych sprawców, ujawnienia dalszych przestępstw lub zapobieżenia im.
 - zasada legalizmu – art. 10 KPK
- Ograniczenie jawności postępowania w związku z udziałem w nim świadka koronnego:
 - Sąd, na wniosek świadka koronnego, **wyłącza jawność rozprawy na czas jego przesłuchania.** Świadka należy pouczyć o tym uprawnieniu (art. 13 ust. 1 ustawy o świadku koronnym).
 - Ochrona informacji niejawnych – art. 23 ustawy o świadku koronnym

Przesłanki pozytywne uzyskania statusu świadka koronnego

FAKULTATYWNIE:

- można uzależnić nadanie statusu świadka koronnego od zobowiązania podejrzanego do zwrotu korzyści majątkowych odniesionych z przestępstwa oraz naprawienia szkody nimi wyrządzonej w **wyznaczonym przez sąd terminie** (art. 5 ust. 4)

OBLIGATORYJNE

1. osobie, która stara się o uzyskanie statusu świadka koronnego **postawiono zarzut popełnienia przestępstwa** (jest podejrzanym) w sprawie:

o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego. **popełnione w zorganizowanej grupie albo związku**

o przestępstwa określone w: 1) art. 228 § 1 i 3-6, art. 229 § 1 i 3-5 (łapownictwo czynne i bierne), art. 230 § 1, art. 230a § 1 (płatna protekcja czynna i bierna), art. 231 § 1 i 2 (nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza), art. 250a § 1 i 2 (łapownictwo wyborcze), art. 258 (zorganizowana grupa) oraz art. 296a § 1, 2 i 4 (łapownictwo na stanowisku kierowniczym) KK; 2) art. 46 ust. 1, 2 i 4, art. 47 oraz art. 48 ust. 1 i 2 *ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie*.

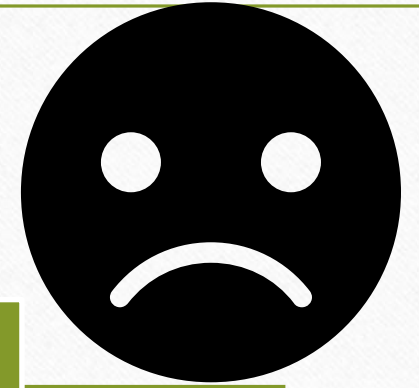
2. do chwili wniesienia aktu oskarżenia do sądu **jako podejrzany w swoich wyjaśnieniach:**

przekazał organowi prowadzącemu postępowanie informacje, które mogą przyczynić się do ujawnienia okoliczności przestępstwa, wykrycia pozostałych sprawców, ujawnienia dalszych przestępstw lub zapobieżenia im

ujawnił majątek swój oraz znany mu majątek pozostałych sprawców przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, o których mowa w art. 1 (art. 3 ust. 1 pkt 1 UŚK)

3. zobowiązał się do złożenia przed sądem wyczerpujących **zeznań** dotyczących osób oraz przestępstw oraz pozostałych okoliczności, o których mowa w pkt 1 lit. a, popełnienia przestępstwa lub przestępstwa skarbowego określonego w art. 1 (art. 3 ust. 1 pkt 2)

Przesłanki negatywne – art. 4 UŚK

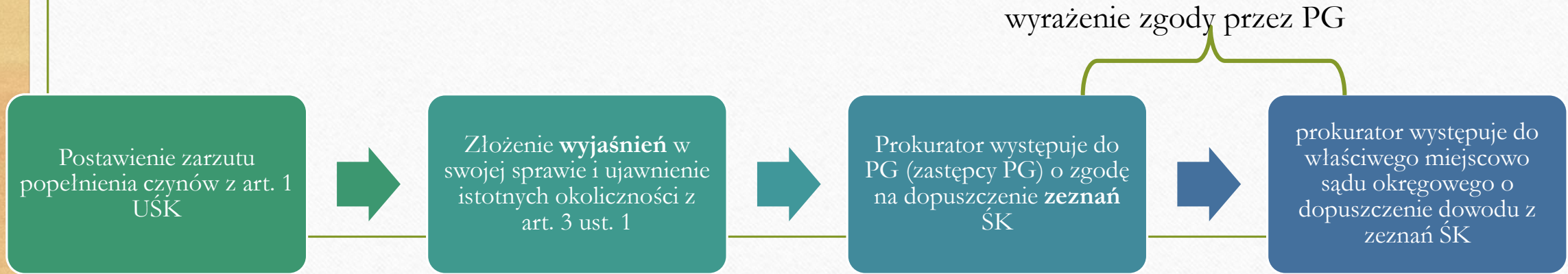
Świadkiem koronnym nie może być osoba, która:

usiłowała popełnić albo popełniła zbrodnię zabójstwa lub współdziałała w popełnieniu takiej zbrodni

nakłaniała inną osobę do popełnienia zbrodni zabójstwa w celu skierowania przeciwko niej postępowania karnego (prowokator - art. 24 kk)

kierowała zorganizowaną grupą albo związkiem mającym na celu popełnienia przestępstw

Procedura nadania statusu świadka koronnego

gdy prokurator nie wystąpi z wnioskiem do PG lub sądu – art. 6 UŚK

14 dni od daty wpływu wniosku prokuratora

sąd bada przesłanki z art. 3 i 4

przesłuchanie podejrzanego

postanowienie w przedmiocie nadania statusu świadka koronnego

może brać udział obrońca

na postanowienie o odmowie dopuszczenia dowodu z zeznań ŚK prokuratorowi przysługuje zażalenie - art. 6 UŚK - wyjaśnienia podejrzanego z art. 3 ust. 1 pkt 1 i art. 5 ust. 3, nie mogą stanowić dowodu, a czynności uznaje się za niebyłe

- zniszczeniu podlegają:

- 1) postanowienia o przedstawieniu zarzutów wydane w oparciu o wyjaśnienia, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1;
- 2) protokoły zawierające wyjaśnienia i oświadczenia podejrzanego, z art. 3 ust. 1 pkt 1 i art. 5 ust. 3;
- 3) wnioski prokuratora, sporządzone na podstawie art. 5 ust. 1.

Dopuszczenie dowodu z zeznań świadka koronnego

- Prokurator wyłącza materiały w sprawie, gdzie świadek koronny był podejrzanym i postępowanie to zawiesza

- zawieszenie postępowania trwa do czasu prawomocnego zakończenia postępowania przeciwko pozostałym sprawcom

- na postanowienie o zawieszeniu nie przysługuje zażalenie

- Prokurator wydaje **postanowienie o umorzeniu postępowania w ciągu 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie przeciwko tym sprawcom**, których udział w przestępstwie świadek koronny ujawnił oraz przeciwko którym zeznawał.

- Prokurator podejmuje zawieszony postępowanie:

- ujawnią się okoliczności z art. 4 (przesłanki negatywne)

- świadek koronny zeznał nieprawdę lub zataił prawdę co do istotnych okoliczności sprawy albo odmówił zeznań przed sądem

- popełnił nowe przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, działając w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego;

- zataił majątek, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1 lit. b.

- Fakultatywnie prokurator podejmuje zawieszony postępowanie, gdy świadek koronny popełnił nowe przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe albo nie wykonał zobowiązania, o którym mowa w art. 3 ust. 2.

świadczeniowi koronnemu przysługuje zażalenie na postanowienie o podjęciu postępowania do sądu okręgowego z art. 5 ust. 1

Obowiązki świadka koronnego

1. **Złożenie zeznań przed sądem** dotyczących osób uczestniczących w przestępstwie oraz wszelkich okoliczności związanych z popełnieniem przestępstw z art. 1 UŚK.
 - jeżeli odmówi przed sądem składania zeznań - podjęcie zawieszono postępowania lub możliwość wznowienia postępowania w jego sprawie
 - świadek koronny podlega karze za czyny z art. 1 w których uczestniczył i które jako świadek koronny ujawnił w trybie UŚK
2. Do świadka koronnego nie stosuje się art. 182 – 185 KPK
 1. nie może odmówić składania zeznań (art. 182) ani zostać z nich zwolniony
 2. nie może odmówić odpowiedzi na pytanie w warunkach z art. 183 KPK
3. Ma obowiązek mówienia prawdy – jeżeli zeznał nieprawdę – podjęcie zawieszono postępowania lub możliwość wznowienia postępowania w jego sprawie
4. Może być kilka razy przesłuchiwany w postępowaniu przygotowawczym.
 - Świadek koronny może być przesłuchany w tej roli już w stadium postępowania przygotowawczego, a protokoły tych zeznań mogą być ujawnione na rozprawie na zasadach ogólnych (postanowienie SN z 19.07.2006 r., III KK 410/05).
5. Jeżeli straci status świadka koronnego jego zeznania złożone w tym charakterze są dowodem w postępowaniu

Biegły

- Biegły – osoba **posiadająca specjalną wiedzę w jakiejś dziedzinie nauki (sztuki)** lub szczególne umiejętności na specjalistycznym poziomie.
- Wiadomości specjalne – wykraczające poza przeciętne i praktyczne.
- Biegłym może być osoba, instytucja naukowa lub specjalistyczna
- Rodzaje biegłych:
 - biegli sądowi – wpisani na listę prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego
 - biegli *ad hoc* – art. 195 k.p.k.; każda osoba, o której wiadomo, że ma odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie
- Organ prowadzący postępowanie ma obowiązek zasięgnąć opinii biegłego albo biegłych, jeżeli **stwierdzenie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomości specjalnych.**

Powołanie biegłego

- Biegłego powołuje **organ prowadzący postępowanie**
 - **wyjątek!** w przypadku konieczności wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego biegłych powołuje sąd lub prokurator (w postępowaniu przygotowawczym)
- Właściwy organ wydaje **postanowienie**, w którym należy wskazać:
 1. imię, nazwisko i specjalność biegłego lub biegłych, a w wypadku opinii instytucji, w razie potrzeby, specjalność i kwalifikacje osób, które powinny wziąć udział w przeprowadzeniu ekspertyzy (→ kogo powołujemy)
 2. przedmiot i zakres ekspertyzy, ze sformułowaniem w miarę potrzeby pytań szczegółowych (→ co biegły ma badać)
 3. termin dostarczenia opinii
- Art. 198 § 1 k.p.k. – w zakresie niezbędnym do wydania opinii biegłemu udostępnia się akta sprawy.
- Opinia biegłego może być ustna lub pisemna. Biegłych można przesłuchać lub konfrontować

Biegłym nie może być:

1. obrońca albo adwokat lub radca prawny działający na podstawie art. 245 § 1 k.p.k. (udzielający porady prawnej zatrzymanemu) oraz duchowny (art. 178 k.p.k.)
2. osoba, której przysługuje prawo do domowy składania zeznań (art. 182 k.p.k.)
3. osoba, którą można zwolnić z obowiązku składania zeznań z uwagi na szczególnie bliski stosunek osobisty łączący ją z oskarżonym (art. 185 k.p.k.)
4. osoba, do której odnoszą się przyczyny wyłączenia wskazane w art. 40 § 1 pkt. 1 – 3 i 5 bezpośrednio zainteresowana sprawą
 - a) małżonek strony, obrońcy, pełnomocnika, przedstawiciela ustawowego, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu z jedną z tych osób
 - b) jest krewnym lub powinowatym w linii prostej lub w linii bocznej albo jest związana z jedną z tych osób węzłem przysposobienia, opieki lub kurateli
 - c) brała udział w postępowaniu przygotowawczym jako prokurator, obrońca pełnomocnik, przedstawiciel ustawowy strony albo prowadziła postępowanie przygotowawcze
5. osoba powołana w charakterze świadka lub świadek czynu

Jeżeli powyższe okoliczności ujawniły się po wydaniu opinii, to opinia ta **nie stanowi dowodu, a organ powołuje nowych biegłych**

Opinia sądowo - psychiatryczna

- Art. 202 k.p.k.
- Co najmniej 2 biegłych lekarzy psychiatrów, powoływanych przez **sąd lub prokuratora**.
- W przypadku konieczności wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego, w zakresie zaburzeń preferencji seksualnych oskarżonego, powołuje się biegłego seksuologa
- Inicjatywa dowodowa:
 - art. 202 § 2 k.p.k. na wniosek biegłych psychiatrów powołuje się biegłego lub biegłych innych specjalności
 - art. 203 § 1 k.p.k. – mogą złożyć wniosek o skierowanie oskarżonego na obserwację psychiatryczną
- Art. 202 § 4 k.p.k. – biegli nie mogą pozostawać ze sobą w związku małżeńskim ani w innym stosunku, który mógłby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do ich samodzielności
 - dodatkowa przesłanka wyłączenia biegłego

Opinia sądowo - psychiatryczna

- Art. 202 § 5 k.p.k. – opinia co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego powinna zawierać:
 - stwierdzenie co do jego poczytalności w chwili popełnienia zarzucanego mu czynu;
 - ocenę aktualnego stanu zdrowia – czy może brać udział w postępowaniu i prowadzić obronę w sposób samodzielny i rozsądny
 - w razie potrzeby – stwierdzenia co do okoliczności wymienionych w art. 93b k.k.
 - przesłanki zastosowania środków zabezpieczających

Obserwacja psychiatryczna

art. 203 k.p.k.

W razie konieczności badanie stanu zdrowia oskarżonego może być połączone z obserwacją w zakładzie leczniczym, ale **tylko wtedy**, gdy:

- zebrane dowody wskazują na **duże prawdopodobieństwo**, że popełnił on przestępstwo
- nie zachodzą okoliczności wskazane w art. 259 § 2 k.p.k. tj.
 - gdy można przewidywać, że sąd orzeknie w stosunku do oskarżonego karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania lub karę łagodniejszą albo że okres obserwacji przekroczy przewidywany wymiar kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia.

chyba że oskarżony sam wnosi o skierowanie go na obserwację psychiatryczną.

Obserwacja psychiatryczna

- O skierowaniu oskarżonego na obserwację w zakładzie leczniczym **zawsze orzeka sąd**. W postępowaniu przygotowawczym orzeka na wniosek prokuratora (art. 202 § 2 k.p.k.).
 - ważne! – art. 156 § 5a i 249 § 3 i 5 k.p.k.
- Czas trwania – art. 203 § 3 k.p.k.:
 - nie powinna trwać dłużej niż 4 tygodnie
 - na wniosek zakładu, sąd może przedłużyć ten termin na czas określony, niezbędny do zakończenia obserwacji
 - łączny czas obserwacji nie może przekroczyć 8 tygodni
- Postanowienie o skierowaniu oskarżonego na obserwację psychiatryczną oraz postanowienie o przedłużeniu obserwacji są zaskarżalne
 - sąd niezwłocznie rozpoznaje zażalenie

Opinia prywatna w procesie karnym

Strona z własnej inicjatywy zleca określonej osobie sporządzenie opinii.

Dopuszczalność opinii prywatnych w procesie karnym to nowość, będąca konsekwencją zwiększenia kontradyktoryjności postępowania.

Opinia „biegłego” sporządzona na zlecenie strony postępowania np. oskarżonego nie ma takiego samego statusu jak opinia biegłego powołanego przez organ procesowy.

Strona ma możliwość przedłożenia sądowi opinii prywatnej. Może złożyć wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego i przesłuchania go przed sądem

- warunkiem jest dopuszczenie przez sąd tak zgłoszonego dowodu

Ocena opinii biegłego

Ocena opinii biegłego należy do organu prowadzącego postępowanie, ale strony mogą zwracać uwagę na dostrzeżone uchybienia.

Ocenie podlega logiczność i poprawność rozumowania oraz merytoryczna treść opinii. Powinna być oceniana pod kątem tego czy:

biegły dysponuje wiadomościami specjalnymi niezbędnymi do stwierdzenia danej okoliczności; ,

opinia jest logiczna (nie zawiera sama w sobie sprzeczności) i zgodna z doświadczeniem życiowym oraz wskazaniem wiedzy,

jest pełna i jasna

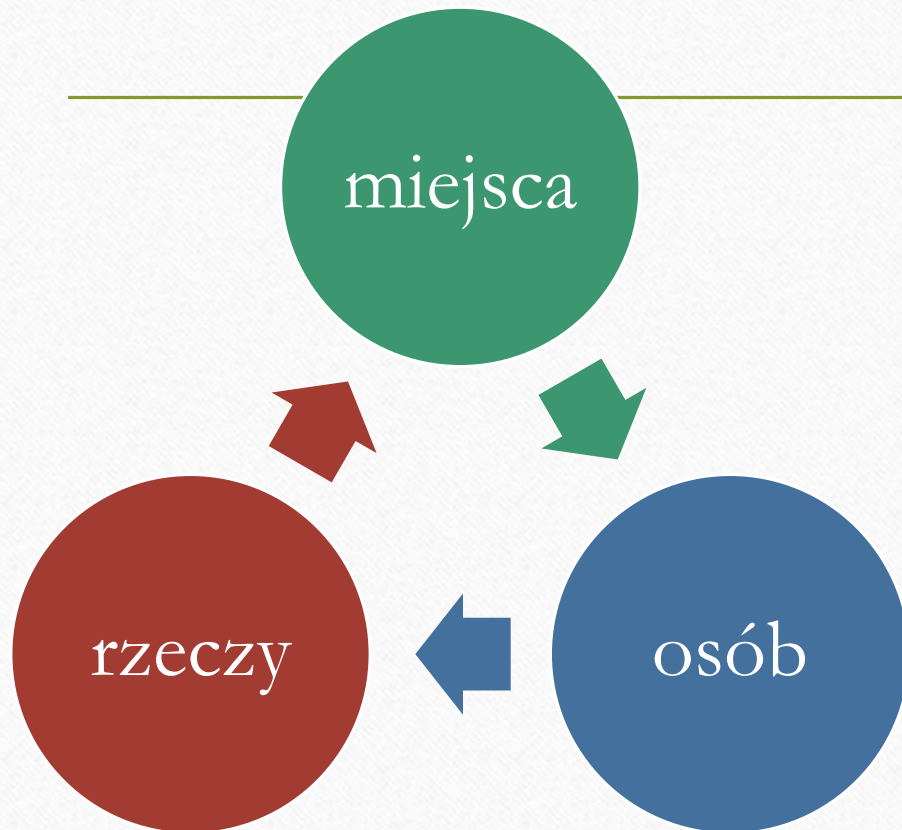
nie zachodzi sprzeczność między nią a inną ujawnioną w postępowaniu opinią

Ocena opinii biegłego

Wady opinii:

- **niejasna** – nie jest zrozumiała dla organu procesowego; jej sformułowanie nie pozwala na zrozumienie ocen i poglądów w niej prezentowanych; biegły posługuje się nielogicznymi argumentami; wnioski końcowe są nieścisle i nie pozwalają jednoznacznie ustalić stanowiska biegłego;
- **niepełna** – nie udziela odpowiedzi na wszystkie postanowione biegłemu pytania, na które – zgodnie z posiadaną wiedzą i danymi – powinien udzielić odpowiedzi; pomija istotne okoliczności; nie jest należycie uzasadniona
- **sprzeczna:**
 - **wewnętrznie** – zawarte w niej wnioski są nielogiczne albo nie opierają się na przeprowadzonych badaniach; w opinii zawarto kilka różnych, wykluczających się wzajemnie ocen i wniosków
 - **zewnętrznie** – zachodzi sprzeczność między różnymi opiniami wydanymi w tej samej sprawie
- Niedopuszczalne jest zlecenie tzw. superekspertyzy, czyli zlecenie biegłemu oceny opinii wykonanej przez innego biegłego (jej prawidłowości czy wiarygodności). Nie wyklucza to możliwości zadawania pytań o przyczyny rozbieżności między różnymi opiniami albo żądania opisu i oceny badań zastosowanych w ramach ekspertyzy przez innego biegłego.

Oględziny

Oględziny osób lub badania ciała, które mogą wywołać uczucie wstydu powinna dokonać osoba tej samej płci.

Poddanie się oględzinom to jeden z obowiązków dowodowych oskarżonego – art. 74 § 2 pkt 1

Oględziny świadka – art. 192 § 1

Por. art. 186 § 2

W toku oględzin można dokonywać innych czynności dowodowych np. przesłuchań.

Oględziny i otwarcie zwłok

Obligatoryjne gdy zachodzi podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci. Oględzin dokonuje sąd, w postępowaniu przygotowawczym prokurator, a w wypadkach niecierpiących zwłoki - Policja z obowiązkiem niezwłocznego powiadomienia prokuratora.

Oględzin zwłok dokonuje się w miejscu ich znalezienia. Do czasu przybycia biegłego oraz prokuratora lub sądu przemieszczać lub poruszać zwłoki można tylko w razie konieczności.

Otwarcia zwłok dokonuje biegły lekarz w miarę możliwości z zakresu medycyny sądowej w obecności prokuratora lub sądu.

Eksperyment

- Eksperyment procesowy – przeprowadzany przez organ prowadzący postępowanie i jest samodzielną czynnością dowodową.
 - Eksperyment procesowy należy odróżnić od eksperymentu dokonywanego przez biegłego w ramach przeprowadzanych badań niezbędnych do wydania ekspertyzy (opinii).
- Dowód z eksperymentu ma szczególny, ograniczony charakter. Eksperyment i jego wyniki mogą świadczyć tylko o teoretycznej możliwości, a nie o rzeczywistym fakcie. Eksperyment ma na celu sprawdzenie w sposób doświadczalny czy badane zdarzenie lub podawany jego przebieg były w ogóle możliwe. Dlatego eksperyment powinien być przeprowadzany w warunkach zbliżonych do tych, które istniały w czasie i miejscu badanego zdarzenia. Tyczy to także pory dnia, warunków atmosferycznych itp. (por. wyrok SA w Krakowie z 4.09.2013 r., II AKa 97/13).
- Dwa rodzaje eksperymentu:
 - 1. w formie doświadczenia
 - 2. w formie odtworzenia przebiegu zdarzenia lub jego fragmentu

Ogłędziny a eksperyment

Wyrok SO w Poznaniu z 17.12.2015 r., IV Ka 1095/15

- Ogłędziny mają charakter statyczny - służą zapoznaniu się przez organ procesowy z miejscem zdarzenia, osobą lub rzeczą (art. 207 § 1 k.p.k.), zaś eksperyment procesowy, o którym mowa w art. 211 k.p.k. ma na celu sprawdzenie w sposób doświadczalny czy badane zdarzenie lub podawany jego przebieg były w ogóle możliwe. **Zarówno doświadczenie, jak i odtworzenie, aby spełniało sens procesowy, winno być przeprowadzone w warunkach maksymalnie zbliżonych do tych, jakie miały miejsce, gdy zdarzenie zaistniało**